

Nekaj minut so ležali brez glasu in brez zgiba. Na znojna telesa Čarnoglavov se je slegal gosti žitni prah in se lepil kot skorja na kožo. Počasi so se zasvetlikale špranje. Vse oči so zrle kot ukovane v črno pošast sredi gumna...

Prva se je vzdramila mati. Pristopila je k Francuhu, ga pokrila z njegovim suknjičem ter rekla:

„Da se ne boš prehladil.“

Potem je stopila k Micogici, ki se je še zmeraj vsa prestrašena stiskala v kot in ji otrla s predpasnikom znojno čelo; nato je obrisala tudi Andruha. Ko pa je hotela pokriti tudi zasopljenega moža, se je ta junaško dvignil s slame, se sam ogrnil ter izjavil z zmagoslavnim, bodrilnim glasom:

„Prvi tuš smo zmagali, drugi bo že lažje šel!“

Potem jim je na dolgo in široko začel razlagati prednosti strojne mlačve. „Prihodnje leto bo že lažje šlo, naslednje še lažje in tako naprej.“

Otroci so si počasi opomogli, zlezli iz slame, si brisali prah iz oči in ga pljuvali iz ust. Skušnja prvega srečanja s strojem je bila prestana. Možganov se je sicer oprijel trpek občutek, ali v četrt ure se je zmlatilo toliko, da bi trije cepci ves dolgi večer tega ne zmogli. Prašne postave Čarnoglavov so se jele gibati po gumnu; pri vsakem gibu so jim pokali sklepi, skeleče čustvo v možganih je počasi prehajalo v trpko udanost v usodo, ki jih je navezala na to črno, zaprašeno pošast med njimi...

Francuhu je še tisto jesen počila mrena. In Andruhu bo bržkone tudi, čim se spopade s kruko. Toda Čarnoglavi, fretarji, so zmehanizirali obrat...

Spomin na staro mater

Igo Gruden

Od stare matere po njeni smrti
prešla v naš dom je starodavna skrinja:
na nji so nageljni temno razprti,
v kovanju vsi kot z žalostjo zastrti,
a solčnih dni mladosti me spominja.

O Sveti križ v okolici tržaški,
v njem hiša stare matere ponosna:
po bregu pnejo se zidovi vaški,
na vrhu se odprejo hribi kraški,
mornarjem vidni skozi jutra rosna.

Zdaj mrtva je Terezija Košuta,
a jaz jo gledam sklonjeno nad skrinjo:
pred praznikom zvečer nad njo zasnuti,
a komaj mine noč napol prečuta,
šumenje svile spremlja nje stopinjo.

V procesiji z molitvami in petjem
brez diha je Terezija Košuta:
za sliko gre z Brezmadežnim spočetjem,
vsa vas posuta z žajbljem je in cvetjem,
na prsih v križ je speta njena ruta.

Ko pa sedeli v noč pri medli luči
hčeré in zetje so o svetem Petru,
hitela v klet je polnit prazni buči,
pred njo sem jaz s svetilko šel in ključi,
ves svet se zdel mi je kot drevje v vetru.

O Sveti križ, ti sèn mladosti moje,
ki dal polet si v dalje mi brezkrayne:
zavzet poslušal sem z obale tvoje,
in ko da skozme širna zemlja poje,
v šumenju morja čul sem njene tajne.

Vsegà sem žejen pil iz čaš radosti,
brezmejen bil, ko da me svet objemlje:
zvene v jadrnih so daljin skrivnosti,
odpeval sem jim s pesmijo mladosti
in s tiho žalostjo slovenske zemlje.

Zdaj mrtva je Terezija Košuta,
ž njo legle v grob so davne, mlade sanje:
s kaménjem moja pota so nasuta
v življenju bežnem brez srcá in čuta,
ki človek vero je izgubil vanje.

A v moji pesmi njena je beseda
kot klic iz groba nad zemljó nesrečno,
in v hčerki moji topli sij pogleda
od nje se brez miru naprej razpreda,
iz roda v rod njen duh živèl bo večno.